

УДК 1(091)

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v039.2022.6>

А. О. Кулик

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0977-7767>

магістр філософії,

аспірант

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди Національної академії наук України

КОНЦЕПТ ОСОБИСТОСТІ В ФЕНОМЕНОЛОГІЧНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Постановка проблеми. Феноменологія Гусерля будувалася на радикальній неупередженості Р. Декарта, але гусерлівській традиції ближче трансцендентальна парадигма, ніж філософія Картезія. І фактично Гусерль розглядав пізнання в цілому як конституювання, де суб'єкт (особистість) створює об'єкти для себе. Трансцендентальне Его є, власне, інстанцією, мезомерія феноменів з їх змістом. Як пише Гусерль в «Картезіанських медитаціях»: «Наслідуючи Декарта, здається, так легко досягнути чисте Я і його cogitationes. А втім, ми неначе стоїмо на краю стрімкої скелі, спокійне й упевнене просування якою є питанням філософського життя і смерті» [1, с. 82].

Відправною точкою феноменології суб'єктивності є інтенційність, поняття яке Е. Гусерль запозичив з філософії Ф. Brentano. Гусерль вважав, що будь-яка свідомість є свідомістю чогось. В «Логічних дослідженнях» інтенційність свідомості, дозволило Гусерлю спростувати і критикувати психологізм, який стверджує, що свідомі дії спрямовані лише на психологічні сутності, і реальні поза людським розумом, зазначивши, що психологічний акт свідомості має ідеальний зміст, і не один й той самий об'єкт, який може мати на меті різні психологічні акти.

В контексті феномену особистості, відкриття інтенційності є вагомим, оскільки інтенційність є засобом, за допомогою якого можна досліджувати трансцендентальний суб'єкт, модуси буття Я-особистості і його прояви. Поняття інтенційності, яке встановив Гусерль, розвивається в міру «дозрівання» його феноменологічного методу, і, зокрема, філософ розробив власну форму інтенційності для пояснення пасивних та до-рефлексивних вимірів досвіду.

Функція «життєвого світу» як горизонту, конструктив мого/чужого світу та їх іманентність, а також історія, культура та традиція, ми можемо пов'язати з поняттям мирського зі концептом особистості. Я-особистість в феноменологічній філософії розглядається у широкому спектрі, але не особистість як така. Феноменологи по-різному підходять до цієї теми, але слід зазначити, що філософія повністю антропологічна, а життєвий умовлений втіленістю людської природи.

Актуальність дослідження визначається тим, що особистість як трансцендентальний суб'єкт, має в-собі унікальний «світ», неповторну індивідуальну особливість, свою «інтимну» властивість існування. Феноменологія особистості розглядає унікально-особистий шлях людини, що ось-формується або вже-сформована особистість, а сама якість самоданості сутності феномена доступна тільки споглядачеві-феноменологу, і тільки йому.

Аналіз досліджень і публікацій. Особистість в феноменологічній філософії розглядається як трансцендентальний суб'єкт. У феноменологічній літературі, концепт особи розглядався такими філософами як: Е. Штайн, М. Шелер, Д. фон Гільдебранд, Р. Ойкен, Г. Марсель, Р. Інгарден, М. Мерло-Понті, М. Анрі. В психологічній феноменології – К. Ясперс, Л. Бінсвангер, Ж. Лакан, М. Фуко, Е. Мінковський, Ф. Лерш. Серед українських філософів: В. Кебуладзе, А. Багачов, В. Козачинська, І. Савинська, Г. Ілляна, О. Злобіна. В своїй книзі «Будова людської особи», Е. Штайн ставила на меті описати феноменологічним методом структуру людської особи, де людина вільна, духовна і відповідальна за своє життя. Філософська антропологія М. Шелера замість суб'єкта, ставить на місце саме особистість, і коректно називати його метод не феноменологією суб'єктивності, а феноменологією особистісного. Персоналістична феноменологія Д. фон Гільдебранда аналізує особистість як Я-зв'язок в світлі духовного становлення, моральної самосвідомості і любові, що пробуджує в людині – людяність. До речі, важливо згадати і такі сучасні персоналії та їх праці, як: Д. Брік «Особистість як носій егосу», Р. Чизольм «Особистість і об'єкт», Г. Плюгге «Людина і її тіло», П. Шульц «Теорія особистості Едит Штайн».

Мета статті. Показати, що феноменологічний метод уможливорює існування дескрипції «живої» реальності особистості і відкриває різноманіття феноменів людської природи, що уживаються злогікою емпіричних та психологічних досліджень. Встановити, що феноменологічна теорія допускає існування феноменології особистості як особливого концепту особи (трансцендентального суб'єкта) в гусерліанській традиції, тому «інтимний» спосіб існування особистості феноменологія приймає за

найвищу цінність, де окрема особистість і є самоцінністю з усіма її унікальними властивостям та внутрішньою історичністю. Особистість не лише перебуває в Історії, вона носить в-собі історію, яку приймає (або не приймає) і вивчає. Феноменологія (особистості) пропонує «свіже» розуміння історичності людського буття, де ми є постійними та єдиними глядачами. Феноменологічна філософія – це наука про досвід, а носієм певного досвіду є кожна окрема людина (особистість).

Виклад основного матеріалу. Феноменологія не обмежується лише філософією засновником феноменологічного методу Е. Гусерлем. Німецький філософ увійшов в історію науки не тільки в якості творця чергової філософської системи. Йому вдалося те, що не вдавалося іншим поважним філософам, він створив метод, з допомогою якого спромігся дослідити цілу низку традиційних філософських і психологічних речей. Тим самим, виклав і показав ефективність і продуктивність своєї роботи. І тому феноменологія має свою певну історію та власний шлях розвитку. Вагомий «прорив феноменології» як філософського напрямку, стався на початку ХХ століття і був пов'язаний з виходом у світ двох томів «Логічних досліджень» Е. Гусерля. Це був історичний момент в історії світової філософії.

Після популярності «Логічних досліджень», навколо німецького філософа виникає потужний і динамічний «феноменологічний рух». До якого входили такі нам відомі мислителі, як: М. Шелер, Е. Штайн, А. Райнах, О. Пфендер, М. Гайдеггер, Р. Інгарден, Я. Паточка, О. Беккер, Г. Конрад-Мартіус та інші. До Гусерля приїжджають навчатися із всієї Європи. Відомо, що вчителем Гусерль був суворим, і вимагав дисципліни та серйозності до навчання, так само і до себе як особистості. Слід зазначити, що філософа все життя оточували якраз лише саме такі особистості.

Як писала в одному з листів Е. Штайн, учениця і асистентка Гусерля: «Остання ідея вчителя така: насамперед я маю залишитися з ним до того моменту, поки не вийду заміж, крім цього, я можу вийти заміж виключно за людину, яка також стане його асистентом як і наші діти. Далі нема куди!» [6, с. 37]. Вплив Гусерля на своїх «феноменологічних дітей» був пов'язаний тим, що він з великою любов'ю і прив'язаністю віддавався своїй справі, яку він показово проявляв, і запрошував інших у світ феноменологічної філософії, на запитання про її суть, він просто відповідав: Спостерігай! У нього було відчуття власної місії, яка була виражена в термінах і в межах нової екзистенційної філософії. Феноменологія була задумана, насамперед, як метод справжнього філософського пізнання буття. Феноменологія Гусерля починалася як критика відомих на той час філософських течій та методів філософських досліджень.

В другому томі «Логічних досліджень» міститься крім ключових понять, визначення реалістичної феноменології. Предметом якої є феномен чистої структури психічного або кореляція психічного акту і факту, на який цей акт направлений. Тобто, незалежність від об'єктивної реальності дозволяє зосередитися на властивості актів та змісту свідомості, направленість на предмет або як назвав Ф. Brentano – інтенційність. І «взагалі до сутності кожного актуального *cogito* належить бути усвідомленням чогось» [2, с. 76].

Будь-який інтенційний об'єкт складається з двох компонентів – універсального та індивідуального. Слід підкреслити, важливість вибору настанови, яку можна прийняти – це феноменологічна або природна настанова. Хоча, на думку Гусерля, індивідуальність можна сприйняти двома способами: за допомогою чуттєвого сприйняття і за допомогою уяви. Уявити собі ідеальну особистість, не виникає ніяких обмежень, але фактично така особистість і буде існувати в моїй свідомості, і в моєму досвіді. Але є об'єкти де індивідуальність відсутня, це такі «чисті» форми універсального та індивідуального, як число, трикутник, людина як така, краса сама по собі тощо. Явища підпорядковані часу і простору, а предмети – категоріям розуму.

На думку М. Гайдеггера, особистість – не річ, не субстанція і, навіть, не предмет. Особистість – це творче, відповідальне і зріле «самоопановане бадьоре Я» (Штайн). Ігноруючи концепт особистості, феноменологи радше пишуть про трансцендентальний суб'єкт. Хоча будь-який трансцендентальний суб'єкт і є, по суті, особистістю, що має в собі унікальну індивідуальну особливість і свій «інтимний» світ існування, своє особливе втаємничення. Німецький філософ І. Кант пише: «Світ – це лише субстрат і місце пригод, де ми перевіряємо нашу спритність і вміння. Світ – це земля, де ми набуваємо і використовуємо наше пізнання» [17, с. 443]. Для Канта елементом всього «цілого» в світі є людина. Для індивіда-особистості «природа постає не як зовнішня реальність, а як досвід її освоєння, що, зрештою, уможливорює розуміння природи у горизонті людської присутності, навіть тоді, коли природи начебто зовсім не потребує для свого пізнання людського фактора» [3, с. 303].

Щоб прояснити собі картину розрізнення між індивідом і особистістю, ми повинні уявити собі актора, який виконує одночасно дві ролі, наприклад у виставі «Лісова пісня» Лесі Українки, де він і Лукаш, і «Той, що греблю рве». То у даному випадку, поняття індивіда можна приблизити до актора, а поняття особистості – до персонажів. Персонажі вистави постають як особистості. Особистість – певна свідомість, свідомість певного Себе. Людина, на думку Гайдеггера, є єдине суще, в якому буття усвідомлює само себе, і коли вини-

кає діалог з Іншим, то виникає певна комунікація з самоусвідомлюючим буттям, яке здібне до збагачення іншого і самому збагатитися в цьому бутті. Справжній, дружній, філософський діалог робить людину особистістю.

«Людина у своєму щоденному бутті сповнена різних практичних турбот і прагнень. Вона живе в світі та намагається забезпечити собі своє місце в ньому, рухається у традиційних формах соціального життя, перебуває у стосунках з іншими людьми, розмовляє, думає, почуває, вслухається, як розмовляють, думають, відчують інші тощо. Але цей увесь пов'язаний світ, у якому вона є і в якому вона «бере участь», усі її вчинки і дії – це лише великий апарат, що повинен затамувати їй суттєві питання, нерозривно пов'язані з її буттям, а саме: «Чим я є?» і «Що таке буття?» [7, с. 5]. Штайн аналізує екзистенційну філософію М. Гайдеггера, і вказує на те, що людина є вільною тоді, коли вона справді наважується на правдиве буття, бо ми знаходимося «тут-і-зараз» в бутті. Як казав німецький феноменолог О. Фінк, ми цілком й повністю – є буття. Буття існує в розумінні.

Слід згадати, що О. Фінк – вірний учень і асистент Гусерля, який пожертвував своєю кар'єрою, а через підтримку Гусерля, написавши статтю, втратив єдине джерело для власного існування. В останні дні свого земного життя, Гусерль згадував відданого учня: «Для мене найбільшим феноменом феноменології є Ойген Фінк» [10, с. 69]. Навіть французькі феноменологи віддають перевагу цитуванню не Гусерля, а беруть до уваги тексти Фінка, які були опубліковані в 1930-х роках, через неявну присутність проблематизації гусерлівської філософії.

Саме Р. Арон розповів своєму другові Ж.-П. Сартру про популярну, на той момент, в Німеччині філософський напрям, який екзотично називався – «феноменологія». Як пише Сара Бейквелл: «Р. Арон розповів приблизно так: якщо традиційні філософи часто починали з абстрактних аксіом або теорій, то німецькі феноменологи звертались до самого життя, до кожного її окремого моменту. Вони відкинули більшу частину того, що підтримувало філософію з часів Платона: таємниці про те, чи реальні речі або як ми можемо достовірно про них щось знати. Феноменологи вказували, що будь-який філософ, в якого виникають такі питання, вже закинутий в світ речей, або, принаймні, наповнений проформою речей, або «феноменами». Так чому б не зосередитися на зустрічі з феноменами, ігноруючи все інше? Старі таємниці не обов'язково виключати назавжди, але їх можна вивести за душки і надати філософам займатися більш нагальними питаннями» [9, с. 11].

В французькій філософії, до виходу на арену феноменології, панувало бергсоніанство. Схо-

жість між ними очевидна. Як відомо, Е. Гусерль і А. Бергсон ніколи не зустрічалися. Але коли представник Гетінгенського феноменологічного гуртка – О. Койре, познайомив своїх друзів з філософією інтуїції Бергсона, то Гусерль з радістю вигукнув, що «Ми – істинні бергсоніанці» [13]. І першими прихильниками, крім згаданих Арона і Сартра, були ще й такі французькі мислителі, як: М. Мерло-Понті, Ж. Герінг, Е. Мінковський, Е. Левінас, П. Рікер, Г. Марсель та інші.

Сам Е. Гусерль в своїх «Парижських лекціях» феноменологію пов'язував з ідеями св. Августина, і такі католицькі авторитети, як Е. Жильсон і Ж. Марітен та інші французькі теологи, підхопили ідеї і погоджувалися з такою думкою. І слід зауважити, що «теологічний поворот» у французькому варіанті феноменології живиться з трьох джерел: фундаментальна онтологія М. Гайдеггера, етична феноменологія Е. Левінаса і неотомістська філософія Е. Жильсона. Бо «якщо ти феноменолог, то ти можеш придивитися на цей стакан з коктейлем і вичавити філософію з нього» [9, с. 11]. Хоча французька феноменологічна школа, слідом за Койре і Кожевим розглядали феноменологію у форматі трьох Н (Hegel, Husserl, Heidegger) як єдине ціле. А як писав Е. Жильсон: «Філософія Бергсона істотно полегшила нам шлях до справжнього Бога св. Томи Аквінського» [12, с. 138].

Таку думку уловила і Е. Штайн, яка поєднала в своїй філософській антропології – феноменологічний метод і томізм. Для філософині, як і для Томи Аквінського, особа є «індивідуальною субстанцією раціональної природи», душа – принцип співзвучності формування індивіда, це те, що робить людину живою, а тіло – формує внутрішній розвиток. Бо «кожна людина має свій власний розум, бо кожен має власну душу, і ця душа (за Томою Аквінського) є його субстанційною формою. А матеріальне тіло є неодмінною умовою її буття» [7, с. 79]. Для Штайн, особистість це духовно зріла особа: вільна, відповідальна та самоопанована.

В лекціях 1907 року, засновник феноменології визначав феноменологію не тільки як окремий науковий метод, але як філософський метод з своєю специфічною філософською настановою мислення. А вже в «Ідеях I» (1913) з'являється продовження феноменологічної редукції, яка направлена на досягнення «чистої свідомості», теорії трансцендентального Я (суб'єкта), методологічні операції свідомості як «абсолютного буття».

Як згадує польський феноменолог Роман Інґарден: «На семінарі 1913 року ми читали Ідеї I разом з Гусерлем і слухали його коментарі до цієї книги. І на семінарі, з'явилося певне здивування. Це було не те, що ми очікували. І раптом ми чита-

емо такі тези: «Якщо ми викреслюємо чисту свідомість, то ми викреслюємо світ»; «Якщо немає чистої свідомості, то немає і світу». Гусерль багато років навчав нас: назад, до речей, до конкретного, не до абстрактного, не до теорій тощо. Ближче до конкретного! – такий був лозунг. Натомість, ми зустрічаємо в «Ідеях I» аналіз свідомості, аналіз зовнішнього, трансцендентного сприйняття, засновані на роздумах про те, що являється реальною частиною свідомості, але не являється як такою. Потім ми зустрічаємо вимоги проведення феноменологічної редукції до того, як ми приступимо до аналізу сутності самих речей, а до самих речей слід підходити тільки манівцями, і саме шляхом аналізу свідомості» [16, с. 28]. «Трансцендентальний поворот» Гусерля, як відомо, не всі прийняли, але в подальшому сформувався певний «трансцендентально-феноменологічний гурток», який очолив, неформально, Л. Ландтгребе.

Феномен в якості предмета феноменології, окреслюється Гусерлем як певний продукт «удужування», тобто виконується процедура феноменологічної редукції. Також, на вищезгаданому лекційному курсі, Гусерль вперше вводить редукцію як основний метод феноменологічних медитацій. Феноменологічна настанова це така настанова, яка перетворює, змінює все життя філософа, вона є екзистенційною, це не професія, а покликання: «Феноменологічна настанова і відповідне їй *ελοχη*, насамперед, по своїй суті, покликані зробити в особистості певні трансформації, які можна було б порівняти з релігійним наверненням» [15, с. 187]. А життєсвіт (*Lebenswelt*) як по собі, повсякденний і до-науковий навколишній світ життя, в якому всі ми, і незалежно від того, чи займаємося ми наукою чи філософуємо, або байдикуємо, але ми живемо гармонічно і своєчасно.

Феноменологічна настанова приймається «раз і назавжди» та визначає все подальше життя філософа. Така настанова являється професійною настановою, яка не застосовується у повсякденному житті, а лише у філософських пошуках. А так як будь-яка інша настанова, і не тільки феноменологічна, є суто професійною зацікавленістю дослідника, то настанови можуть «вмикатися» і «вимикатися». Слід зазначити, що саме таке «перемикання» настанов, з природної на феноменологічну, і навпаки, здійснюється актом волі, що властиво особистості, яка можливо філософує або займається наукою. Гусерль пише: «За допомогою феноменологічного *ελοχη* я редукую своє природне людське Я і своє душевне життя – царину свого психологічного самодосвідчування – до свого трансцендентально-феноменологічного Я, до сфери трансцендентально-феноменологічного самодосвідчування» [1, с. 85]

Займаючись своєю справою, творча людина або професіонал, скажімо дизайнер або військовий,

споглядає світ через певну призму своєї спеціальності. Дизайнеру властиво відчуття гармонії кольорів в одязі, елементи дизайну інтер'єра, але він не помічає будь-яких моральних рис в особистості. Принаймні, не вбачає в цьому потреби. Військовий своїм професійним поглядом відразу оцінює людину, її відповідальність, відважність, але не душевні якості людини. В цьому сенсі, ми споглядаємо світ під певним кутом, причому так, що інші кути зору ніби не актуальні для нас, вони «заблоковані».

Гусерль, будуючи свій метод, пропонує «заблокувати» все, що пов'язано з науковими поясненнями, які присутні в нашому досвіді. До-науковий життєсвіт усвідомлений нами в чуттєвому досвіді і в здійсненні наших життєвих різноманітних зацікавленостей: сім'я, громадська діяльність, професія, освіта тощо. Як вважає Ф. фон Герман: «Життєсвіт і предмет життєсвіту мисляться не з онтологічної різниці світу і внутрішньо-світowego» [14, с. 134].

Життєсвіт мало чим відрізняється від нашого фактичного існування. І цей «очищений» життєсвіт є горизонтом свідомості. Безпосередньо ми занурені в цей світ. І він існує в межах нашої свідомості і ми не знаємо іншого світу, крім цього світу. Життєсвіт(у) належить не тільки іншим Я, але і я сам є об'єктом життєсвіту серед інших об'єктів. Інший – те, що не є Я, але одночасно подібний мені, і також володіє схожими властивостями особистості. Як стверджує Гусерль, феноменологія є «систематичною егологією», і тим самим, феноменологічна дескрипція особистості вимагатиме ретельного дослідження досвіду від першої особи, яка вміщує в-собі концепцію Я-особистості, тому «саме Я, яке містить світ як значимий сенс і зі свого боку є необхідною передумовою цього сенсу, називається трансцендентальним в феноменологічному сенсі» [1, с. 86].

Як пише Е. Штайн: «Людина – це індивідуальність; її не впізнали, якщо не збагнули її індивідуальність» [7, с. 19]. Життєсвіт особистості – це багатогранний духовний світ, де особистість проживає культурним життям, бере участь у цьому світі, пізнає себе та інших особистостей у всіх його гранях. Людина «є індивідуальністю, яка здатна до певної дії та прагнення, коротше кажучи, потенційний агент» [11, с. 136]. Світ особистості є ще й соціальним світом, в якому кожна особистість відіграє свою певну роль.

Світовідчуття «є налаштованістю серця, у якій ми вже пристосовані до світу як до ціннісної структури, ендотимною настроєністю щодо питання, що відбувається зі світом і про що у ньому йдеться» [4, с. 285]. В усвідомленні світу, особистість зустрічає свою реальність як «тут-і-тепер». Світ для сформованої особистості проявляється в тому, що вона дійсно світовідчуває, і тільки особистість

спроможна сказати, що вона є творцем своєї долі, вільна і відповідальна.

Можливість бути індивідуальністю або особистістю обов'язково припускає й необхідність розуміти, що я є особистістю та індивідуальністю. «Бути», натомість, передбачає «розуміти». Г. Марсель описує своє «розуміння», так: «Мій світ є світом того, що можна ідентифікувати» [5, с. 150]. Справді, ідентифікація є розпізнавання і в-пізнання іншого як особистість. Але Марсель взагалі ніби відриває «Я» від особистості. Він вважає, що «Я» властиво лише самолюбвання, а особистості – поняття «la disponibilité», тобто вміння почути і розпізнати заклик іншого, і «мати» можливість відповісти на цей заклик. Особистість – це творче сприйняття, спроможна до ідеалізації, до уяви, вбачати сутності, розумна душа.

К. Ясперс описуючи саморефлексивні настанови, пише, що «за свідомістю існує самосвідомість. Предметна спрямованість мовби відступає назад, рефлектуючись у душі і роблячи своїм предметом те, що називають власне своє Я, особистість (або Я-особистість – мій курсив). У такий спосіб безпосереднім душевним життям вибудовується рефлексивне душевне життя» [8, с. 92].

Душа існує лише за ради викриття буття, на думку Е. Левінаса, яке її провокує й породжує, а душа – лише момент життя Духу. І такий момент життєвої сили, і є наше становлення «тут-і-тепер» як особистостей. Ми стаємо особистостями тоді, коли здатні почути «заклик» іншого, і без вагань мобілізуємося на цей «заклик». Зосереджуємося на особистісному «прориві», щоб почути своє «покликання» і «заклик» іншого.

Звертаючись до проблем онтології, американський філософ Джосайя Ройс підходить до розгляду концепту особистості з позиції того, що «особистість є етичною категорією. Людина є свідома істота, чиє життя, розглядається тимчасово, яка шукає свого завершення через осмислення своїх вчинків, тоді як це саме життя, розглядається вічно, свідомо досягає своєї досконалості за допомогою теперішнього досвіду» [19, с. 418].

Життя знаходить свій істинний сенс тоді, коли людина здійснює певний «прорив», здійснює план «соціального порядку». Ройс пише: «Справжній світ, або світ цінностей, розглядаючи з точки зору абсолютного розуміння, являється світом сутностей, утворюючи єдину систему. Цей світ відкривається розумінню в якості соціального порядку» [19, с. 390]. Тобто «життєсвіт» є, власне, світом з «соціальним порядком», де «Я – це ні що інше, як єдність організму (і світу – мій курсив), що відкрилося особистості» [18, с. 210].

Отже, феноменологічний підхід до особистості пропонує динамічний і конкретний розгляд суб'єктивності, який починається з досвіду самої суб'єктивності. Замість абстрактних міркувань,

що починається з концепту особистості з позиції третьої особи, феноменологія пропонує можливість дескрипції «живої» реальності особистості з позиції першої особи. У Гусерля концепція особистості тісно пов'язана з його загально відомим феноменологічним проектом, тому дослідження в сфері феноменології особистості наразі актуальні і мають широкий спектр для аналізу Я-особистості.

М. Шелер вважав, що людина наближається до Духу, а Дух полярний життю. Людина є місце зустрічі життя і духа, усвідомлюючи свою богоподібність, божественна і людська природа передбачали один одного, і цим й формується особистість. Природа особистості являється гарантією неповерненню в первинний стан тварини. «Порив» і Дух розглядалися Шелером як властивості особистості. «Антропологічний поворот» в метафізиці пізнього Шелера відзначений спробами тлумачення людини з неї самої. Тому й людина як особистість перевершує себе і світ! Людина не є об'єктом, «річчю в собі», монадой, але є проектом (Гусерль, Шелер) або замислом Божим (Штайн, Гільдебранд); людина не тільки те, що вона є, існує тут-і-тепер, але ще й те, чим вона збирається стати, і те, ким вона хоче бути.

Література

1. Гусерль Е. Картезіанські медитації. Вступ до феноменології / пер. з нім. А. Вахтель. Київ: Темпора, 2021. 304 с.
2. Гусерль Е. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії: Книга перша. Загальний вступ до чистої феноменології / пер. з нім. В. Кебуладзе. Харків: Фоліо, 2020. 348 с.
3. Козловський В. Кантова антропология: джерела, констеляція, моделі. Монографія. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2014. 594 с.
4. Лерш Ф. Структура особи / пер. з англ. І. Іващенко. Київ.: Пульсари, 2014. 560 с.
5. Марсель Г. Бути і мати / пер. з франц. Т. Возняк. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 228 с.
6. Назар Н. Едіт Штайн: Жага Істини. Львів: Добра книжка, 2019. 87 с.
7. Штайн Е. Будова людської особи. Лекції з філософської антропології / пер. з нім. І. Терзова. Жовква: Місіонер, 2011. 140 с.
8. Ясперс К. Психологія світогляду / пер. з нім. О. Кислюк, Р. Осадчук. Київ: Юніверс, 2009. 464 с.
9. Bakewell S. At the Existentialist Café: Freedom, Being, and Apricot Cocktails. – London: Chatto & Windus, 2016. 440 p.
10. Bruzina R. Edmund Husserl and Eugen Fink. New Haven: Yale University Press, 2004. 627 p.
11. Chisholm R. Person and Object: A Metaphysical Study. London: George Allen & Unwin, 1976. 230 p.
12. Gilson E. Le Philosophie et la Théologie. Paris: Fayard, 1960. 259 p.
13. Hering J. La phénoménologie il y a trente ans, Revue internationale de philosophie, I, n 2, 1939. 368 p.

14. Herrmann F.-W. Der Begriff der Phänomenologie bei Heidegger und Husserl. Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1988. 52 s.

15. Husserl E. Die Krisis der Europäischen Wissenschaften und die Transzendente Phänomenologie. Eine Einleitung in die phänomenologische Philosophie. Berlin: Springer, 2011. 582 s.

16. Ingarden R. Einführung in die Phänomenologie Edmund Husserl / herausgeg. von G. Haefliger. Tübingen: Niemeyer, 1992. 341 s.

17. Kant I. Gesammelte Schriften. Akademieausgabe, Bd. 2. Vorkritische Schriften, II, 1757-1777. Abtheilung I: Werke, Band 2. Berlin, 1969. 534 s.

18. Maudsley H. La Psychologie de l'esprit. Paris, 1879. 542 p.

19. Royce J. The World and the individual. London: Macmillan & Co, 1904. 507 p.

Анотація

Кулик А. О. Концепт особистості в феноменологічній філософії. – Стаття.

У статті розглядається концепт особистості в феноменологічній філософії, що в сучасних реаліях є певною філософсько-антропологічною проблемою, тому що це стосується кожної мислячої людини як особистості. Щоб здійснити феноменологічну редукцію, особистість повинна мати справжню любов до буття (Шелер, Марсель), смирення і благословення перед його таємницями (Штайн, Гільдебранд). Без усвідомлення і визнання в собі особистості, людина не може пояснити ні почуття відповідальності та моральності, ні своїх «поривів», стрибків, «закликів». Особистість, для Гусерля, включає в собі пасивний вимір з інстинктами і афектами суб'єктності, які осідають у звичках, і мирську суб'єктивність, яка гарантує горизонт для дій Я-суб'єкта.

Феноменологічна концепція особистості не «вимикає» природної настанови, але й визнає, що об'єкти в межах природної настанови ґрунтуються на феноменологічних модусах даності, які асоціюються з трансцендентним суб'єктом, тобто з особистістю. Таким чином, феноменологічна редукція необхідна для осмислення трансцендентної особистості, щоб зосе-

редитися на тому, які виміри Я-особистості проявляються в житті свідомості. Феноменологія особистості може включати в-собі конститутивні активності особистості, але не може стверджувати, що вся природа людини, відокремлена від досвіду особистості.

Ключові слова: особистість, трансцендентальний суб'єкт, феноменологічна редукція, індивідуальність, інтенційність, феноменологія особистості, життєвий світ, Я-особистість.

Summary

Kulyk A. O. The concept of personality in phenomenological philosophy. – Article.

The article examines the concept of personality in phenomenological philosophy, which in modern realities is a certain philosophical and anthropological problem, because it concerns every thinking person as an individual. In order to carry out a phenomenological reduction, a person must have a true love for being (Scheler, Marcel), humility and blessing before its secrets (Stein, Hildebrand). Without awareness and recognition of the individual, a person cannot explain his sense of responsibility and morality, nor his "urges", jumps, "callings". Personality, for Husserl, includes a passive dimension with the instincts and affects of subjectivity, which are settled in habits, and worldly subjectivity, which guarantees a horizon for the actions of the I-subject.

The phenomenological concept of the individual does not "turn off" the natural instruction, but also recognizes that the objects within the natural instruction are based on the phenomenological modes of givenness, which is associated with a transcendent subject, that is, with a person. Thus, a phenomenological reduction is necessary to make sense of the transcendent personality in order to focus on what dimensions of the self-personality manifest in the life of consciousness. Phenomenology of the individual may include the constitutive activities of the individual, but it cannot claim that the entire nature of the person is separate from the experience of the individual.

Key words: personality, transcendent subject, phenomenological reduction, individuality, intentionality, phenomenology of personality, life world, I-personality.